

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ

ΜΑΤΘΑΙΟΝ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΗΣ ΙΓ' ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΔΙΑ τὴν θεοσεβείαν καὶ ἀρετὴν τοῦ Ἀβρα-
μ ἐξελέξατο ὁ θεὸς τὸ γένος αὐτοῦ ἐκ πάν-
των τῶν ἄλλων ἐθνῶν, ἵνα δι' αὐτοῦ
ἀνορθώσῃ ἀπὸ τοῦ ἐξαισίου πτώματος τῆς
ἀμαρτίας, καὶ ἀνακαλέσῃ πρὸς τὴν προτέ-
ραν μακαριότητα ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος·
εἰς τοῦ Ἀβραάμ τὸ γένος ἐδόθη « ἡ υἱοθε-
» σία, καὶ ἡ δόξα, καὶ αἱ διαθήκαι, καὶ ἡ
» νομοθεσία, καὶ ἡ λατρεία, καὶ αἱ ἐπαγγελ-
» λιαί ». Ὅταν ὁ υἱὸς καὶ λόγος τοῦ θεοῦ
εὐδόκησε κατελθεῖν εἰς τὴν γῆν, ἵνα σώσῃ
τὸ ἀνθρώπινον γένος, τότε οὐδὲ ἀγγελικὴν
φύσιν ἔλαβεν· « Οὐ γὰρ δὴπου ἀγγέλων
» ἐπιλαμβάνεται ». οὐδὲ ἐξ ἄλλου σπέρμα-
τος, ἀλλ' ἐκ τοῦ σπέρματος Ἀβραάμ ἔλαβε
σάρκα· « ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραάμ ἐπι-
» λαμβάνεται ». Μετὰ δὲ τὸ πάθος καὶ

Ρωμ. 9,
4.

Ἑβρ. 2,
16.

τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ, ἐκτὸς τῆς ἐκλογῆς,
ἤγουν τῶν θείων ἀποστόλων καὶ τῶν λοι-
πῶν τῶν ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ γένους πιστευ-
σάντων εἰς αὐτόν, ἀποστρέφεται ὅλον τὸ
ὑπόλοιπον ἑβραϊκὸν γένος, ἐγκαταλείπει
αὐτό, καὶ ἀπορρίπτει ἀπὸ τοῦ προσώπου
αὐτοῦ· ἀντ' αὐτοῦ δὲ εἰσάγει εἰς τὴν θείαν
αὐτοῦ χάριν καὶ ἀγάπην, καὶ πλουτίζει τῶν
οὐρανίων αὐτοῦ χαρισμάτων, καὶ ἀξιῶσι τῆς
ἀθανάτου αὐτοῦ βασιλείας ἄλλο γένος, προ-
λαβὸν ἠλλοτριωμένον ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἀπο-
ξενωμένον, ἤγουν τῶν εἰδωλολατρῶν τὸ
γένος, καθὼς περὶ τούτου φανερὰ προεφή-
τευσεν ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ προφήτης Ὡσηέ,
εἰπὼν, « Καὶ ἀγαπήσω τὴν οὐκ ἠγαπημέ-
» νην, καὶ ἐρῶ τῷ οὐ λαῷ μου, Λαός μου
» εἰ σύ, καὶ αὐτὸς ἐρεῖ, Κύριος ὁ θεός μου

Ρωμ. 11,
7.

Ἠσ. 2
23.

» εἰ σύ ». Ποῖον δὲ τὸ αἷτιον ταύτης τῆς παραδόξου ἀποστροφῆς καὶ μεταλλαγῆς ; ὁ θεάνθρωπος Ἰησοῦς διὰ τῆς σήμερον ἀναγνωσθείσης εὐαγγελικῆς παραβολῆς μετὰ πάσης ἀκριβείας ἐδίδαξεν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ παραβολικὰ λόγια χωρὶς ἐξηγήσεως εἰσι σχεδὸν ἀκατανόητα, διὰ δὲ τῆς ἑρμηνείας φανερόν γίνεται εἰς τοὺς προσεκτικὸς τὸ νόημα αὐτῶν, διὰ τοῦτο μετὰ προσοχῆς ἀκούσατε τὴν ἑρμηνείαν, ἵνα κερδήσητε τὸν καρπὸν τῶν θείων νοημάτων.

Ματ. 21,
33.

Εἶπεν ὁ Κύριος τὴν παραβολὴν ταύτην ἄνθρωπός τις ἦν οἰκοδεσπότης, ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκε, καὶ ὠρυξεν ἐν αὐτῷ ληνόν, καὶ ὠκοδόμησε πύργον καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν.

Ὁ οἰκοδεσπότης σημαίνει τὸν θεόν, τὸν δεσπότην καὶ Κύριον τοῦ Ἰουδαϊκοῦ γένους καὶ πάσης τῆς κτίσεως· ὠνόμασε δὲ τοῦτον ἄνθρωπον μὲν διὰ τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἄκραν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν· οἰκοδεσπότην δὲ, ἐπειδὴ καθὼς ὁ δεσπότης τοῦ οἴκου προνοεῖ καὶ περιποιεῖται τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ, οὕτω καὶ ὁ τῶν ἀπάντων θεὸς ἐπρονόησε καὶ περιποιήσατο τὴν τῶν Ἰουδαίων φυλὴν· ἀμπελῶν δὲ ἐστὶν ἡ συναγωγὴ τῶν Ἰσραήλ· τοῦτον δὲ τὸν ἀμπελῶνα μετήγαγεν ὁ θεὸς ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ἐφύτευσεν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ὡς ψάλλει ὁ Δαβὶδ· « Ἀμπελον ἐξ Αἰγύπτου μετήραξ, ἐξέβαλες ἔθνη καὶ κατεφύτευσας αὐτήν ».

Ἡσ. 5,
7,

Ἡσ. 79,
8.

φραγμὸς δὲ ὁ νόμος, ὡς περιφράττων καὶ ἐμποδίζων αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἀμαρτιῶν καὶ τῆς τῶν ἀλλογενῶν ἐπιμιξίας· ληνὸς τὸ θυσιάστηριον, ἐν ᾧ οὐχὶ σταφυλαὶ ἐπατούντο, οὐδὲ οἶνος διεχεῖτο, ἀλλὰ ζῶα ἐσφάζοντο, καὶ αἷμα περιεὶρραντιζέτο· πύργος ὁ ναὸς ὁ ἐπιστηρίζων καὶ διαφυλάττων τὸν λαόν, ὡς ὁ πύργος τὸν ἀμπελῶνα· γεωργοὶ δὲ οἱ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ γένους πρόεδροι, οἱ ἱερεῖς καὶ διδάσκαλοι, οἵτινες κατ' ἀρχὰς ἀγαθοὶ καὶ ἅγιοι ὄντες, ἐκαλλιέργουν τὰς τῶν Ἰουδαίων ψυχὰς ὡς οἱ ἐπιμελεῖς γεωργοὶ τοὺς ἀμπελῶνας· Ἄλλ' ἀπεδήμησε λέγει, ὁ οἰκοδεσπότης, ἦγουν ὁ θεός· πῶς δὲ ἀπεδήμησεν ὁ πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν; Καθὼς ὁ οἰκοδεσπότης, καὶ ὁ ἀμπελῶν, καὶ ὁ φραγμὸς, καὶ τ' ἄλλα μεταφορικὰ εἰσιν, οὕτω καὶ τὸ ἀπεδήμησε μεταφορικόν ἐστι, σημαίνει δὲ τὸ ἐμακροθύμησεν· ἡ ἀποδημία ἴδηλοῖ ἀργίαν ἐργασίας, καθὼς καὶ ἡ μακροθυμία ἀργίαν τιμωρίας· ἐμακροθύμησε δὲ πολλοὺς αἰῶνας ὁ θεός, καὶ οὐκ ἐπαίδευσε τοὺς Ἰουδαίους διὰ τῆς φοβερᾶς καὶ ἐσχάτης τιμωρίας εὐθὺς μετὰ τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν.

Ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλε ταῖς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ.

Ματ. 21,
34.

Ποῖος ἐστὶν ὁ ἐγγίσας καιρὸς ; ὁ καιρὸς ἐστὶ καθ' ὃν ὁ θεὸς διώρισεν, ἵνα ἀποστείλῃ εἰς τὸν κόσμον τοὺς ἀληθινούς αὐτοῦ δούλους, ἦγουν τοὺς ἁγίους προφήτας. Ὅτε οὖν ἐβλήσιασεν οὗτος ὁ καιρὸς, τότε ἀπέστειλεν αὐτοὺς πρὸς τὸ Ἰουδαϊκὸν γένος, ἐξόχως δὲ

Κύριε Κύριε εἰς τὴν γῆν ἐφύτευσας αὐτήν καὶ ἐξέβαλες ἔθνη καὶ κατεφύτευσας αὐτήν

πρὸς τοὺς ἄρχοντας καὶ διδασκάλους αὐτῶν, ἵνα λάβωσι τοὺς καρποὺς τοὺς τῷ θεῷ χρεωστούμενους διὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτοῖς νομοθεσίαν. Τίνες δὲ ἦσαν οἱ καρποὶ; ἡ ὑποδοχὴ τοῦ τῶν προφητῶν κηρύγματος καὶ ἡ ὑπακοὴ εἰς τὸν ὑπ' αὐτῶν διδασκόμενον λόγον, καὶ ἡ φυλακὴ τῶν ἐντολῶν καὶ τῆς ἀρετῆς τὰ ἔργα.

αὐτῶν.
35.

36. Καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν· πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως.

« Οἱ γεωργοὶ » ἦγουν οἱ ψευδοπροφήται, καὶ ψευδοδιδασκαλοὶ, καὶ διστραμμένοι τῶν Ἰουδαίων προσετῶτες, ἄλλον μὲν τῶν ἁγίων προφητῶν ἔδειραν, ἦγουν τὸν Μιχαίαν, ὃν ἐπάταξεν ἐπὶ τὴν σιαγόνα « ὁ Σεδεκίας υἱὸς Χαναάν », ἄλλον δὲ ἀπέκτειναν, εἶπουν τὸν Ζαχαρίαν, ὃν ἐφόνευσεν Ἰωᾶς ὁ βασιλεὺς Ἰούδα « μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου », ἄλλον ἐλιθοβόλησαν, τούτεστι τὸν Ἰερεμίαν, ὃν ὁ λαὸς ἐλίθασεν ἐν Τάφναις Αἰγύπτου. πάλιν δὲ μετὰ τούτους τοὺς προφήτας ἀπέστειλεν ὁ θεὸς ἄλλους περισσοτέρους τῶν πρώτων· καὶ τρίτης δὲ προφητῶν ἀποστολῆς μνημονεύει ὁ ἱερός Δουκᾶς, ἣτις διήρκεσεν ἕως τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ· ἐποίησαν δὲ καὶ εἰς αὐτούς, ὅσα καὶ εἰς τοὺς πρώτους. Γένος ἀληθῶς σκληροτράχηλον καὶ ἀπερίτμητον τῇ καρδίᾳ· διότι οὐ μόνον οὐχ ὑπεδέξατο, οὐδὲ ἐπίστευσεν, οὐδὲ εὐλαβήθη τοὺς ὑπὸ θεοῦ ἀπεσταλμένους πρὸς

3. Βασ.
22, 24.

Ματ. 23,
35.

Ἐπιφ. περὶ
βίων προ-
φητ.

Λουκ. 20,
12.

αὐτὸ ἁγίους προφήτας, ἀλλὰ καὶ ἔδειρε, καὶ ἀπέκτεινε, καὶ ἐλιθοβόλησεν.

Ἔστερον δὲ ἀπέστειλε πρὸς αὐτούς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, λέγων, ἐντραπήσονται τὸν υἱὸν μου. Ματ. 21,
37.

Μετὰ τοὺς προφήτας ἀπέστειλεν ὁ θεὸς πρὸς αὐτοὺς τὸν μονογενῆ υἱὸν καὶ λόγον αὐτοῦ, ὅστις, σάρκα λαβὼν ἐκ τῶν παναχράντων αἱμάτων τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας, ἐγένετο τέλειος ἄνθρωπος, τέλειος ὑπάρχων καὶ θεός. Τὸ δὲ « ἐντραπήσονται τὸν υἱὸν μου » λέγει, οὐχ ὡς ἀγνοῶν τὸ πῶς ἐμελλον ὑποδεχθῆναι αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλ' ὡς δηλοποιῶν τὴν ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων χρεωστούμενην εἰς αὐτὸν πίστιν καὶ τὸ σέβας. Χρέος εἶχον βέβαια αὐτοῖ, ὡς ὑπὸ τῶν προφητῶν προδιδαχθέντες, ὅταν ἤκουσαν τὴν οὐράνιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διδασκαλίαν τὴν κατὰ πάντα σύμφωνον τῷ κηρύγματι τῶν προφητῶν, καὶ εἶδον τὸ πλῆθος τῶν ἐξαισίων θαυμάτων αὐτοῦ, καὶ κατενόησαν τὰς προφητικὰς προρρήσεις ἐκπληρωθείσας ἐπ' αὐτῷ, χρέος εἶχον, λέγω, ἵνα, πιστεύσαντες καὶ εὐλαβηθέντες αὐτόν, μεταβληθῶσιν ἀπὸ τῆς κακίας εἰς τὴν ἀρετὴν.

Οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν, εἶπον ἐν ἑαυτοῖς· οὗτος ἐστὶν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ κατάσχωμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ· καὶ λαβόντες αὐτόν, ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, καὶ ἀπέκτειναν. Ματ. 21,
39.

Οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, ἰδόντες τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν μετὰ τοσαύτης σοφίας

καὶ χάριτος ἐξηγοῦντα τὰς θείας γραφὰς καὶ τοῦ θεοῦ τοὺς νόμους, καὶ τοσοῦτον κατάλληλα καὶ ἀρμόδια ἐλέγχοντα τὰς παρανομίας αὐτῶν, καὶ μετὰ τοσαύτης ἐξουσίας καὶ κυριότητος θαυματουργοῦντα, καὶ ἐγείροντα ἐκ τῶν τάφων τοὺς νεκρούς, καὶ οὐκ ἐπίστευσαν, ὅτι ἐστὶν υἱὸς θεοῦ καὶ θεὸς κατὰ φύσιν, ἐγνώρισαν ὅμως, ὅτι ἐξουσίαν ἔχει θείαν τὰ πάντα δυναμένην.

Ἰωάν. 11,
47, 48.

διὸ «συνήγαγον συνέδριον, καὶ ἔλεγον· Τί
» ποιούμεν; ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ
» σημεῖα ποιεῖ »· ἰδοὺ τὸ ῥητόν τοῦ εὐαγγε-
λιου, ἤγουν τὸ «εἶπον ἐν ἑαυτοῖς· Ἐὰν
» ἀρῶμεν, ἔλεγον, αὐτὸν οὕτω, πάντες
» πιστεύουσιν εἰς αὐτόν »· ἰδοὺ κατὰ τίνα
λόγον ἐνόμιζον αὐτὸν κληρονόμον, ἤγουν
ἐξουσιαστὴν ὄλου τοῦ ἔθνους αὐτῶν. Τί οὖν
ἀπεφάσισαν; «Συμφέρει ἡμῖν, εἶπον, ἵνα
» εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ,
» καὶ μὴ ὄλον τὸ ἔθνος ἀπόληται »· ἰδοὺ τὸ
«Δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ κατά-
» σχωμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ »· Ἦλ-
πισαν οἱ πεπλανημένοι, ὅτι τοιοῦτοτρόπως
κατακυριεύσουσι τῆς κληρονομίας αὐτοῦ,
ἤγουν τῆς ἐπὶ τὸ ἔθνος αὐτῶν ἐξουσίας
αὐτοῦ. Ἐκβαλόντες οὖν αὐτόν καὶ τῆς ὀμη-
γύρεως καὶ τῆς πόλεως αὐτῶν, ἀπελθόντες
εἰς τόπον τὸν λεγόμενον Κρανίον, ἐκεῖ
ἐπὶ σταυροῦ ἀπέκτειναν αὐτόν. Βλέπο-
μεν δὲ ἐκ τούτου πρῶτον μὲν πόσῃ ὁμοί-
τητα ἔχουσι τὰ λόγια τῆς παραβολῆς, καὶ
τὰ πραχθέντα ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ Φα-
ρισαίων κατὰ τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ· δεύτε-
ρον δέ, ὅτι οὐ μόνον παραβολικὰ εἰσὶ ταῦτα
τὰ λόγια τῆς παραβολῆς, ἀλλὰ καὶ προ-
φητικά· διότι, πρὶν ἢ ταῦτα γενέσθαι,

Ἰωάν. 11,
50.

Λουκ. 23,

προκατήγγειλεν αὐτὰ ὁ θεῖος ἄνθρωπος.

Ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις; λέγουσιν αὐτῷ· κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδόσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ πρὸς καρπὸς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν.

Ματθ. 21,
40.

41.

Τὴν παραβολὴν ταύτην ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ, οἵτινες προσῆλθον πρὸς αὐτόν, ὅτε ἐδίδασκεν εἰς τὸ ἱερόν· αὐτοὺς λοιπὸν κατέστησε κριτὰς τῆς ὑποθέσεως, λέγων· «Ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ Κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις; λέγουσιν αὐτῷ· κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς »· Ἀλλὰ τίνες εἰσὶν οἱ ἀποκριθέντες αὐτῷ; φανερόν, ὅτι οἱ ἀκούοντες τὴν παραβολὴν, ἤγουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι· ἀλλ' ἐξ ὧν λέγει ὁ ἱερός Λουκᾶς, φαίνεται, ὅτι ἄλλοι τινὲς ἐξεφώνησαν τὴν ἀπόφασιν, τουτέστι τὸ «Κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς», καὶ τὰ ἐξῆς· καὶ ὅτι, τοῦτο ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἐξεβόησαν τὸ «Μὴ γένοιτο». Μήπως οὖν οἱ μὲν ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι, κατανοήσαντες, ὡς λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς Μάρκος, ὅτι εἰς αὐτούς ἀφορᾷ ἡ παραβολή, ἐσιώπησαν· οἱ δὲ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, ὁρῶντες αὐτοὺς σιωπῶντας, ἔδωκαν αὐτῷ τὴν ἀπόκρισιν; ὅτε δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἤκουσαν αὐτήν, διαλαμβάνουσαν τὸ «Κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς», ἐκραύγασαν τὸ «Μὴ

αὐτόν.
23.

Λουκ. 20,
16.

Μάρκ. 12,
12.

» γένοιτο ». Ἴσως δὲ οἱ αὐτοὶ ἀρχιερεῖς καὶ πρεσβύτεροι ὑπὸ τῆς ἀληθείας βιασθέντες, ὡμολόγησαν ὅποια καταδίκη πρέπει εἰς τοὺς κακοὺς ἐκείνους γεωργούς, ἔπειτα ἐπευχήθησαν, ἵνα μηδέποτε ταῦτα γένωνται. «Μὴ γένοιτο». Πότε δὲ ἐπαιδεύθησαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ διὰ ποίας τιμωρίας; δύο εἰσὶν οἱ καιροί, ὁ μὲν πρόσκαιρος, ὁ δὲ αἰώνιος· καὶ δύο αἱ τιμωρίαι, ἡ μὲν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, ἡ δὲ ἐν τῷ μέλλοντι. Μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ σωτῆρος ἐστερήθη τὸ γένος τῶν Ἰουδαίων πάσης προσκαιροῦ ἐξουσίας· ἐξώσθησαν τῆς ἀγίας πόλεως, ἐξωρίσθησαν τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας, δισκορπίσθησαν κακῶς καὶ ἀτίμως εἰς πάντα τῆς γῆς τὰ μέρη. Εἰς τὴν δευτέραν δὲ παρουσίαν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ « Ὁφονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν » τότε δὲ κόφονται καὶ κλαύσουσι καὶ τῷ αἰωνίῳ πυρὶ παραδοθήσονται· τοῦτο σημαίνει τὸ « Κακοὺς ὄντας, κακῶς ἀπολέσει αὐτούς ». Ἄλλοι δὲ γεωργοὶ εἰσὶν οἱ θεοφόροι ἀπόστολοι καὶ πάντες οἱ θεοὶ διδάσκαλοι, καὶ οἱ τοῦ εὐαγγελίου ἱεροκλήρυκες· εἰς αὐτοὺς παρέδωκεν ὁ θεὸς οὐ μόνον τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ, ἀλλὰ καὶ πάντα τῆς γῆς τὰ ἔθνη, κατὰ τὸ « Πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη »· αὐτοὶ δὲ κατὰ διαφόρους καιροὺς προσέφερον τοὺς καρπούς, ἤγουν τοὺς ὑπὲρ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ἀγῶνας, τὴν πίστιν, τὰς ἀρετάς, τὸ αἷμα τῶν εἰς αὐτὸν πιστευσάντων. Ἐπιβεβαιοὶ δὲ ὁ Κύριος ταῦτα διὰ τῶν ἐξῆς προφητικῶν λόγων·

Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς· λίθον

ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν;

Ποῖος ὁ μεταξὺ τούτων καὶ τῶν προειρημένων λόγων σύνδεσμος; Μέγας καὶ ἰσχυρὸς καθότι ἐπιβεβαιοῖ, ὅτι, ὅσα παραβολικῶς εἶπεν ὁ Κύριος, προφωρισμένα ἦσαν ὑπὸ θεοῦ καὶ ὑπὸ τῶν ἁγίων, προφητῶν προκατηγγελεμένα· ταῦτα δὲ προβάλλων ἐλέγχει ἅμα τὴν ἐν ταῖς γραφαῖς ἀμάθειαν αὐτῶν. Οὐδέποτε, λέγει, ἀνέγνωτε ταῦτα τὰ λόγια τῆς θείας γραφῆς, « Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας; » Καὶ λίθος μὲν ἐστὶν αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς Χριστός· « Ἡ πέτρα, λέγει ὁ θεὸς ἀπόστολος, ἦν ὁ Χριστός »· οἰκοδομοῦντες δὲ εἰσὶν ἐκεῖνοι, οὓς ἀνωτέρω ὠνόμασε γεωργούς, διότι τὸ γεώργιον καὶ τὴν οἰκοδομὴν ὡς συνώνυμα ἐξέλαβε καὶ ὁ μακάριος Παῦλος, εἰπὼν, « Θεοῦ γεώργιον, θεοῦ οἰκοδομὴ ἐστὶν γωνία δὲ ἡ ἔνωσις τῶν εἰς αὐτὸν πισευσάντων δύο λαῶν, ἤγουν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ καὶ τοῦ ἐθνικοῦ· καθὼς δὲ διὰ τοῦ ἀκρογωνιαίου λίθου συνευνοῦνται τὰ δύο τείχη τοῦ οἴκου, οὕτω διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως συνήφθησαν ταῦτα τὰ δύο γένη, ἑξῶν συνέστη ἡ ἐκκλησία τῆς «Κεφαλῆς» ἐστὶν ὁ Χριστός ». Τοῦτον οὖν τὸν λίθον, ἤγουν τὸν σωτῆρα Χριστὸν ἐξουθενώσαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οἱ πρόεδροι δηλονότι τῶν Ἰουδαίων, ἵνα κατακυριεύσῃ τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ ἐγένετο ἀρχὴ καὶ κεφαλὴ τῆς γωνίας, εἶπουν τῆς ἐκκλησίας;

Ἰωάν. 19,
37.

Ματ. 28,
19.

αὐτ. 21,
42.

Ψαλ. 117,
21.

1. Κορ. 10,
4.

αὐτ. 3,
9.

τῆς ἐκ τῶν δύο λαῶν συγκειμένης, ὁ αὐ-
 τὸς δὲ καὶ ὠκοδόμησεν αὐτήν. « Παρὰ Κυ-
 ρίου ἐγένετο αὕτη, » εἶπεν ὁ ψαλμωδός.
 « Καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ, εἶπεν ὁ θεάν-
 θρωπος, οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν ». Θαυμαστὴ δὲ ἀληθῶς αὕτη ἡ οἰκοδομή.
θαυμαστὴ διὰ τὰ ἐν αὐτῇ μυριάριθμα θαύ-
ματα. θαυμαστὴ διὰ τὰ ὑπ' αὐτῆς διδα-
 σκόμενα ὑψηλὰ δόγματα καὶ ὑπερφυῆ μυ-

στήρια. θαυμαστὴ διὰ τὴν ἐν αὐτῇ ἔνωσιν
 καὶ συμφωνίαν τοσοῦτων λαῶν, καὶ φυλῶν,
 καὶ γενῶν, καὶ γλωσσῶν. θαυμαστὴ διὰ
 τοὺς κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς θριάμβους.
 οὐδὲ γὰρ « Πύλαι ἄδου κατισχύσουσιν πο-
 τε » τῆς ὑπὸ Χριστοῦ οἰκοδομηθείσης ἐκ-
 κλησίας, ἣτις σώαν καὶ ἄδολον φυλάττει
 τὴν ὑπ' αὐτοῦ διδαχθεῖσαν ὀρθόδοξον πίσιν.

Ψαλ. 117,
 22.
 Ματ. 16,
 18.